

PROFESOR DR. KAMIL HENNER

2. VII. 1861

9. V. 1928

Již delší dobu jsme se chvěli o život profesora Dr. Kamilu Hennera, pozorujíce, jak utrpení těžké choroby den ze dne hlodá na jeho silách. Doufali jsme stále, že nelítostný Osud od něho ještě odstoupí. Nevěřili jsme, že se blíží konec, protože jsme nechtěli věřit. Žel, přání lidská jsou bezmocná proti určení Osudu.

Věda česká ztrácí odchodem Hennеровým nenahraditelného představitele církevního práva, vynikajícího učitele a přítele studentstva.

Kamil Henner, rodák plzeňský, vyrostl jako syn vyšší úřednické rodiny v poměrně dobrých poměrech, které mu umožnily pečlivé vychování a široké vzdělání. Přednášky z práva církevního poslouchal Henner ještě na nerozdělené universitě pražské u vynikajícího kanonisty Bedřicha Veringa a prof. statistiky a rakouského finančního práva Viktora Mora, rytíře ze Sunnegův a Morbergů. Tam také jej zaujal výborný romanista Esmarck. Při rozdělení university a zahájení české právnické fakulty byl již Henner ve čtvrtém ročníku práv, a proto osobně, jak sám ve svých pamětech uvádí,¹⁾ nenabyl osobního dojmu z kusých tehdy ještě přednášek, které o právu církevním, v nedostatku vlastního zástupce v tomto oboru, konali vynikající kanonista a processualista Emil Ott a Jiří Pražák. Z velké generace českých právních vědců a učitelů, které Henner na české právnické fakultě zastihl, měli na něho největší vliv

¹⁾ Památník spolku českých právníků Všechno, 1918, str. 85.

Antonín R a n d a, Albín B r á f, Emil O t t a Jiří P r a ž á k.

Své vzdělání v historii práva církevního doplňuje H e n n e r po doktorátě 1884 v Berlíně, kde poslouchá přednášky největšího kanonisty H i n s c h i a, v Gottingách u profesora D o v e h o a v Ženevě u profesora všeobecné právní vědy B r o c h e r a.

Po svém návratu ze zahraničních studií se stává praktikantem u pražského místodržitelství, habilituje se pro obor práva církevního na pražské právnické fakultě české a stává se profesorem obchodních věd na obchodní akademii československé v Praze, kde přednášel až do r. 1894. R. 1888 stává se též honorovaným docentem práva směnečného a obchodního na české polytechnice. Odlesk tohoto jeho působení se odráží ve studii »Kapitola z dějin úroků a lichvy« navazující na Kaizlovu studii »O úroku a lichvě« 1879, a Bráfovy universitní přednášky z r. 1881 a 1882. S obchodním školstvím si zachoval H e n n e r styky po celý svůj život, byv jmenován po návrhu B r á f o v ě za nástupce tohoto ve funkci vládního inspektora českých vyšších škol obchodních (1909) a později ředitelem zkušební komise pro kandidáty učitelství na školách obchodních. Rozsáhlý referát, který H e n n e r vypracoval pro právnickou fakultu university Karlovy o způsobilosti absolventů škol obchodních ke studiu právnickému, svědčí o veliké lásce, kterou H e n n e r vždy obchodnímu školství věnoval.

Ještě jako docent církevního práva publikuje H e n n e r v německém jazyku svoje skvělé dílo »Beiträge zur Organisation und Competenz der päpstlichen Ketzergerichte«, v Lipsku 1890, Randovi věnované, které mu zjednává jméno světové. Nemůže býti sporu o tom, že vzor Ottových »Beiträge zur Rezeptionsgeschichte des römisch-kanonischen Prozesses in den böhmischen Ländern«, 1879, jakož i vliv tohoto vynikajícího processualisty obrátil pozornost H e n n e r o v u právě k problémům kanonického soudnictví. Také v pozdějších letech zůstává H e n n e r pod vlivem Ottovým, na jehož článek »Kirchliche Gerichtsbarkeit«, 1906, navazuje H e n n e r studií »Několik poznámek ke sporu o privilegium clerici quoad forum criminale v říší římské«.

ské«, 1913. Na shora uvedené Ottovy Beiträge navazuje H e n n e r ještě jednou prací »K n a u c e o s t á t u a c í r k v i v Č e c h á c h«, 1915, v Poctě Ottově.

Od r. 1890—91 přednáší H e n n e r, vedle speciálních kollegií o systému práva církevního, souběžně s prof. Pražákem a Ottem, který přednáší jednu hodinu o pramenech práva církevního. Profesor Pražák, vynikající profesor práva veřejného, byl pozitivistou, jehož zření se i při přednáškách o právu církevním takřka výlučně obrací k platnému právu státnímu ve věcech církevních. Pod jeho vlivem i H e n n e r stále věnuje bedlivou pozornost platnému právu ve věcech církevních a jeho vynikající erudice historická přispívá k prohloubení studií o právu platném. H e n n e r historik nezatlačil nikdy H e n n e r a pozitivistu, naopak jej doplnil.

Smysl pro aktuální problémy církevně státního práva a politiky zůstává H e n n e r o v i vlastní po celý život. Navazuje na Pražákovu studii »Platí-li dosud zákony amortisační?« r. 1880, vydává H e n n e r svoji obšírnou práci »O r a k o u s k ý c h z á k o n e c h a m o r t i s a c n í c h« r. 1892, která je typickým dokladem H e n n e r o v a chápání historie práva církevního a jeho poměru k právu platnému. Historie souvisí mu nepřetržitým tokem právního vývoje s přítomností a vědecké pěstění platného práva je nuceno navazovati na historii právní a naopak.

Roku 1894 jmenováním za mimořádného profesora práva církevního na české právnické fakultě university Karlovy, kde se stává roku 1900 profesorem řádným, začíná druhé období vědeckého a učitelského života H e n n e r o v a, který se nyní plně může věnovati předmětu svého srdce, jehož je nadále jediným představitelem.

Se zvláštní oblibou se věnoval nyní H e n n e r otázkám církevního práva manželského. Jim věnoval svou výtečnou studii »R ů z n ě n í p ř e k á Ź e k m a n Ź e l s k ý c h n a v e ř e j n ě a s o u k r o m ě n e n í k a n o n i c k ě«, 1899, která vyvolala živý ohlas a polemiku s nestorem české kanonistiky, prelátem Laurinem, v Právniku, 1899, na níž H e n n e r tamtéž úspěšně odpovídá. Právo manželské je trvale předmětem jeho výkladů seminárních a řada prací

o cenu z tohoto semináře vyšlých se jím zabývá.²⁾ Stále živý poměr k problémům platného práva vede H e n n e r a k práci »Úvod do manželského práva uherského« počtené cenou Randovou, 1904 v Poctě Randově, kterou později spojuje s pojednáním »O uherském právu manželském«, 1904, v knihu. Je to práce, ke které dodnes musí sáhnouti každý, kdo platným právem manželským na Slovensku se zabývá.

Svou prací »Poměr mezi státem a církví v Rakousku, 1906, zvláštní otisk z Laichtrovy České Politiky...« se vrací H e n n e r k otázkám platného práva státního ve věcech církevních.

Sem spadá řada článků z Österreichisches Staatswörterbuch, 2.vyd. 1906—9, jehož je H e n n e r spolupracovníkem: Amortisationsgesetze, Interkonfessionelle Verhältnisse, Rechtsstellung der katholischen Kirche in Öst., Rechtsstellung des Klerus, Bischöfe, Konkordate, Pfarrer, Religionsgesellschaften, Religionsunterricht, článek »Zur Frage des staatlichen Taufzwanges in Österreich« z Österr. Zeitschrift für öffentliches Recht, I. roč. zvl. ot., O přísaze bezkonfesních, zvl. otisk z Právníka 1914, Uznání Islamu v Rakousku, zvl. otisk z Právníka 1913 a j.

Živě reaguje na všechny aktuality, tak zvláště článkem »Znovuzřízení kurie římské«, zvl. ot. Sborníku věd právních a státních, 1909. Přčetné jsou články, které H e n n e r uveřejňuje v Atheneu, Archivu für kat. Kirchenrecht, v Českém časopise historickém, v Ottově slovníku naučném, v Právníku, ve Sborníku věd právních a státních a jinde. Všude H e n n e r reaguje pohotově na vědecké i církevněpolitické aktuality a seznamuje českou veřejnost právnickou s literaturou kanonickou.

Byl-li H e n n e r vědcem vynikajícím, byl učitelem nedostižným. H e n n e r nestrhoval řečnickým pathosem, nýbrž upoutával od počátku svou věcností, klidným přednesem,

²⁾ Výpočet jejich viz v H e n n e r o v ě přehledném článku »Církevní právo na české právnické fakultě v Praze«, v Památku Všechnu. 1918, str. 85 sl.

který se vmlouval do srdcí i myslí posluchačů jasností, se kterou i nejspletitější problémy podával. Se vzácným porozuměním zasazuje líčené instituty do jejich dobového prostředí, ukazuje, jak historii tvoří zásady i lidé, se všemi svými vynikajícími — i slabými stránkami. Mírná ironie probleskla občas jeho přednáškami, avšak shovívavá a šetrná. H e n n e r nikdy nesestoupil s piedestalu vědecké objektivity a byl zásadním nepřítelem katedrové politiky jakéhokoli směru. Svých názorů nikomu nevnucoval, ačkoli se svým pokrokovým stanoviskem nikterak netajil. Hlavní zásluha H e n n e r o v a spočívá v tom, že uváděl své posluchače do všech aktuálních problémů novodobé politiky, souvisících s politikou církevní, a ukazuje na hluboké souvislosti minulosti a přítomnosti. Zvláště při přednáškách o církevním právu manželském seznamuje H e n n e r své posluchače s platným právem občanským, uváděje tak vlastně první z historickoprávního oddílu posluchače do práva pozitivního způsobem systematickým a ukazuje stále úzkou souvislost mezi historií právní a právem platným.

Zvláštní kouzlo H e n n e r o v y osobnosti činilo jeho přednášky nejvyhledávanějšími a nejoblíbenějšími. Jeho semináře pak, kde přistupoval blíže ke studiu pramenů práva církevního, platného práva státního ve věcech církevních a oblíbenému právu manželskému, zůstanou zapsány v myslích jejich účastníků na vždy pro zvláštní kouzlo intimity, které v nich vládlo. H e n n e r se tu stával vlídným rádcem a pomocníkem pracujícího. Nikdy nevnucoval žádné téma, pouze je seminaristovi nabídl, a šetrný, jako vždy, nijak se nezlobil, když studující projevil vlastní přání.

Metodickým problémům studia práva církevního věnuje svoji studii »Několik slov k u p ě s t ě n í c í r k e v n í h o p r á v a«, r. 1901 ve Sborníku věd práv. a státních.

H e n n e r byl skutečným přítelem studentstva. Dokázal to neúnavnou činností jako dlouholetý předseda správního výboru Hlávkových studentských kolejí, v Jonákově nadaci, a stálým živým zájmem o život studentský, zvláště o činnost spolku českých právníků Všehrd, a o sociální potřeby studentstva, ve všeobecnosti i u jednotlivců, kteří vždy v něm našli ochotného rádce a pomocníka. Jeho jemnost jako

zkušebního komisaře byla proslulá. Nedeprimoval ani při nejkuriosnější a nejslabší odpovědi. Vmýšleje se upřímně do duševního stavu kandidátova, zachovával vždy ušlechtilý klid a svým vlídným pohledem a šetrnými otázkami jen povzbuzoval.

Všestranná, zde jenom nastíněná činnost H e n n e r o v a měla být vyvrcholena životním dílem H e n n e r o v ý m, na kterém po dlouhá leta pracoval, »Učebnici práva církevního«. Materiál k ní měl již dávno připraven, některé partie již zpracovány, jiné čekaly na chvíli klidu. Tu však vychází nový zákoník církevní, Codex iuris canonici, r. 1917, který staví H e n n e r a před povinnost vědce a učitele obeznámiti s jeho obsahem právnickou veřejnost českou. O vzácné pohotovosti H e n n e r o v ě a suverenitě, se kterou svůj obor ovládal, svědčí, že právě za rok po vyjití Codexu iuris canonici, v červenci 1918, začínají vycházeti jeho »Základy práva kanonického, II. díl, právo platné«, které r. 1922 čtvrtým sešitem dokončuje. H e n n e r o v y »Základy práva kanonického« jsou ve svém založení a rozsahem, v době, kdy začínají vycházeti, prvním dílem v celé světové literatuře. H e n n e r je píše za války, v době, kdy ještě neměl, jak sám podotýká, po ruce vydání Kodexu s poznámkami Gasparriho, v době, kdy cizí literatura nebyla mu přístupná. Přes tyto nepříznivé podmínky vytvořil H e n n e r dílo po všech stránkách dokonalé a rovnající se nejpřednějším dílům světové literatury toho druhu.

Práce na základech práva kanonického jej však odvedla od životního jeho díla, Učebnice práva církevního, ke které se chtěl vrátiti, jakmile mu to bude možno, jak ukazuje už to, že svoje vydané Základy výslovně označil jako díl II. Jak vynikající by to bylo dílo, ukazují »Dvě kapitoly z právních dějin prvotní církve«, které uveřejňuje v počtě prof. Heyrovskému, ve Sborníku věd právních a státních r. 1922. Bohužel, H e n n e r se již nedostal k přehlédnutí své učebnice, kterou by nyní bylo přizpůsobiti změněnému stavu věci a změnit v »Učebnici historie práva církevního«. Pouze posluchači v přednáškách historicky založených, jimiž své Základy doplňoval, se těšili z jeho mistrných výkladů o historii práva církevního.

Náš mladý stát vyžádal si zkušeností, vědění a sil H e n n e r o v ý c h v ožehavých problémech církevní politiky, v nichž se H e n n e r osvědčil bezpečným a rozvážným vůdcem a rádcem. Se vzácným taktem a porozuměním pro slabosti lidí a nutnost poměrů dovedl H e n n e r hájiti nekompromisně své zásady pokrokové, neztrácejí nikdy víry v jejich konečné vítězství. Největší umění církve, »rationem temporis habere«, dovedl z vědeckého poznání převést v život. Hájí myšlenku odluky státu od církví, která nechce býti církvi nepřátelská a o níž věří, že by i sama církev katolická ji mohla přijmouti, jako jedinou možnou a nutnou úpravu poměrů církevních v moderním pokrokovém státě.

Vidí obtíže, se kterými se tato myšlenka v naší mladé republice setkává, vidí, že půda není pro ni ještě zralá a proto přispívá k její popularisaci řadou pojednání: »Rozluka státu a církve«, 1923, v Českém čtenáři, »Odluka státu a církve«, zvl. otisk z čas. Právník, roč. LIX.; »Poměr státu k církvím«, 1920. Přes svoji popularisační tendenci snesou tyto práce nejprísnější vědecká kritéria, neboť H e n n e r tu podává, s vlastní sobě jasností, zhuštěný výsledek svých dlouholetých studií církevně politických. H e n n e r jako poradce ministerstva školství a národní osvěty ve věcech církevních se účastní na pracích zákonodárných i při všech důležitějších aktech ministerských. H e n n e r, který od počátků svého působení přilnul k otázkám platného práva církevního, choval vždy hlubokou úctu k činnosti praktiků právních a ze svých bohatých vědomostí s největší ochotou přispíval radami a pokyny, nikterak se netaje tím, jak je mu milý a prospěšný styk se skutečným životem právním.

Rovněž činnost jeho na fakultě právnické, která po převratu vzrostla měrou netušenou, si vyžádala zvýšenou měrou sil H e n n e r o v ý c h.

A tu náhle odchází, nedokončiv své dílo, o němž doufáme, že nebude ztraceno, nedošed zaslouženého odpočinku, vyrván z kruhu svých milých.

Demokrat smýšlením, byl skutečný aristokrat ducha. Nikdy nepodceňoval druhých, nikomu nevnucoval svých názorů. Poctivost jeho přesvědčení a úžasná hloubka i šíře jeho

vědění přesvědčovala svou vlastní silou. Neměl nikdy odpůrců osobních a i ti, kdo nesdíleli jeho názorů, skláněli se před jeho ušlechtilostí. Život jeho se zdál býti klidný a vyrovnaný jako jeho jednání. A přece se ho nejednou dotkl trpký osud rukou nešetrnou. Jenom nejužší kruh blízkých nahlédl do jeho trpícího nitra.

V H e n n e r o v i odešel nám velký pracovník a vzácný člověk. V r a t i s l a v B u š e k.

Dva nové nálezy nejvyššího správního soudu z oboru jazykového práva.

Doc. Dr. Cyril Horáček.

V poslední době vzbudily značnou pozornost ve veřejnosti dva nálezy nejvyššího správního soudu, kterými bylo vyhověno stížnostem stran v oboru jazykového práva a v jejichž odůvodnění byl vysloven názor, že některá ustanovení jazykového nařízení (vl. nařízení ze dne 3. února 1926 č. 17 Sb. z. a n.) jsou nezákonná.

P r v n í n á l e z ze dne 27. března 1928 č. 5689/28 týkal se povinného překladu příloh podání učiněného v jazyku státním, které samy jsou sepsány v některém jazyku menšinovém, tedy ustanovení čl. 7 jaz. nařízení. Stížnost strany týkala se konkrétně ověření překladu takových příloh, neboť přílohy samy byly do státního jazyka přeloženy.

Předmětem stížnosti bylo: obchodní soud vrátil straně přílohy její žaloby s tím, aby překlady jejich do jazyka státního byly podle čl. 7 odst. 2. jaz. nařízení ověřeny. Strana stěžovala si proti tomu instančním postupem, proti zamítavému nálezu ministerstva spravedlnosti podala pak stížnost k nejvyššímu správnímu soudu, který rozhodnutí ministerstva spravedlnosti zrušil pro nezákonnost.

Poněvadž, jak již bylo uvedeno, strana přílohy do státního jazyka přeložila, neměl soud vůbec možnosti vysloviti se o této otázce, zda přílohy mají býti do státní řeči přeloženy, úřady řešily pak tuto otázku pouze abstraktně, k čemuž se jim nedostávalo kompetence, a naříkané rozhodnutí